

Standardy edukacji muzycznej

SERIA WYDAWNICZA

Nowa Edukacja Kulturalna. Diagnozy i Kierunki Zmian

REDAKCJA SERII

Andrzej Białkowski

FUNDACJA „MUZYKA JEST DLA WSZYSTKICH”
ul. Angorska 21/2, 03-913 Warszawa
<http://www.muzykajest.pl>

Standardy edukacji muzycznej

Redakcja naukowa

Andrzej Białkowski, Wiesława A. Sacher

Warszawa 2010

Fundacja „Muzyka jest dla wszystkich”

REDAKCJA

Jolanta Drozdowska

PROJEKT OKŁADKI

Artur Popiek

FOTOGRAFIA NA OKŁADCE

Marcin Purchała

SKŁAD I ŁAMANIE

Artur Drozdowski

DRUK

Drukarnia „Tekst” S.J.
ul. Wspólna 19, 20–344 Lublin

Zrealizowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego we współpracy z Biurem Obchodów CHOPIN 2010 w ramach nurtu działań edukacyjnych w Roku Chopinowskim.

Autorzy dedykują tę pracę 200-leciu urodzin Fryderyka Chopina w nadziei, iż rocznica stanie się ważnym impulsem dla dalszego rozwoju powszechnej edukacji muzycznej w Polsce.

Książka powstała w porozumieniu z Fundacją Polskiej Rady Muzycznej, wydawcą materiałów do dyskusji środowiskowych *Standardy edukacji kulturalnej* i jest kontynuacją programu o tej samej nazwie, realizowanego przez Polską Radę Muzyczną w 2008 roku.

© FUNDACJA „MUZYKA JEST DLA WSZYSTKICH”, WARSZAWA 2010

Wszystkie prawa zastrzeżone

ISBN: 978-83-931158-2-2

Spis treści

<i>Podziękowania</i>	7
<i>Przedmowa</i>	8
<i>Wprowadzenie</i>	11

Standardy edukacji muzycznej

(Romualda Ławrowska, Barbara Nowak, Wiesława A. Sacher,
Barbara Smoleńska-Zielińska)

Przedszkole	18
I etap nauczania. Kształcenie zintegrowane. Klasy I–III	25
II etap nauczania. Klasy IV–VI szkoły podstawowej	31
III etap nauczania. Gimnazjum	37
IV etap nauczania. Liceum ogólnokształcące	43

Podziękowania

Przygotowanie i publikacja dokumentów edukacyjnych, takich jak standardy nauczania jest przedsięwzięciem wymagającym wysiłku wielu osób i instytucji. Przekazując czytelnikom rezultat naszych prac, czujemy się w obowiązku wyrazić głęboką wdzięczność przynajmniej niektórym z nich. W pierwszej kolejności wymienić należy stowarzyszenia, których wsparcie towarzyszyło nam w czasie różnych etapów pracy nad tekstem. Mamy tu na myśli: Polską Radę Muzyczną, która zainicjowała prace nad standardami edukacji kulturalnej (a w tym muzycznej), a także: Związek Kompozytorów Polskich, Polskie Stowarzyszenie Jazzowe, Stowarzyszenie Polskich Artystów Muzyków oraz Związek Artystów Wykonawców STOART. Wdzięczni jesteśmy również Fundacji Polskiej Rady Muzycznej, która koordynowała prace nad opracowaniem wstępnej wersji standardów oraz pracownikom Biura Obchodów Chopin 2010, którzy wsparli nas w ostatnim etapie prac. Podziękowania należą się także Zespołowi Ekspertów ds. Muzyki w Szkolnictwie Polskiej Rady Muzycznej, którego członkowie w różnym okresie uczestniczyli w konsultowaniu standardów. Należy tu wymienić przede wszystkim: K. Knittla, J. K. Dadak-Kozicką, Z. Konaszewicz, B. Kamińską, A. Rakowskiego, W. Janowskiego, W. Łabanow i innych.

Nasza szczególna wdzięczność należy się nauczycielom, którzy uczestniczyli w pracy nad standardami i w znacznym stopniu przyczynili się do nadania im ostatecznego kształtu. Ponieważ było ich zbyt wielu, by można było wymienić wszystkich, poprzestaniemy tu na deklaracji ogólnej, mając nadzieję, że źródłem satysfakcji będzie dla nich przede wszystkim rezultat wspólnego wysiłku, który ma szansę przyczynić się do poprawy stanu edukacji muzycznej w Polsce.

Przedmowa

Z satysfakcją przekazujemy środowisku nauczycieli, animatorów, metodyków nauczania i organizatorów życia muzycznego *Standardy edukacji muzycznej* – materiał dydaktyczny, przygotowany, by wspierać kreatywne poszukiwania nowych treści, metod i form nauczania muzyki w szkołach ogólnokształcących oraz stanowić pomoc w tworzeniu autorskich programów w tym zakresie na wszystkich poziomach edukacji. W czasach dość powszechnego narzekania na niski poziom muzycznego wyedukowania dzieci i młodzieży można go też traktować jako próbę wskazania kierunków zmian w oświacie muzycznej w Polsce. Winny one obejmować zwiększenie liczby godzin przeznaczonych na zajęcia muzyczne, wydłużenie cyklu nauczania, stworzenie warunków do pogłębiania współpracy szkół z ośrodkami i instytucjami kultury, a także zmiany w treściach nauczania, czyniące edukację muzyczną w szkołach polskich bardziej niż dotychczas przystającą do współczesnego doświadczenia kulturowego. W tym znaczeniu standardy są opracowaniem, które inspirować może nie tylko indywidualne poszukiwania metodyczne i programowe nauczycieli (zarówno w odniesieniu do zajęć lekcyjnych, jak i pozalekcyjnych), ale także organizatorów oświaty, poszukujących modelu długofalowych zmian w tym zakresie. Z wnikliwej analizy tekstu standardów ogólny zarys takiego modelu bez wątplenia się wyłania.

Prace nad przygotowaniem standardów edukacji muzycznej rozpoczęły się w Polsce w roku 2008 z inicjatywy Polskiej Rady Muzycznej. W ramach aktywności powołanego przez nią Zespołu Ekspertów ds. Muzyki w Szkolnictwie utworzono wówczas grupę specjalistów, wywodzących się z różnych ośrodków akademickich, która korzystając ze środków projektu „Tworzenie i wdrażanie standardów edukacji kulturalnej w Polsce” finansowanego z programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, przy-

gotowała roboczą wersję tekstu standardów.¹ Obejmowała ona, poza „muzycznymi”, także standardy edukacji wizualnej, filmowej i teatralnej. Dokument ten poddawany był żmudnym i długim konsultacjom środowiskowym w ośrodkach akademickich i oświatowych.

Drugi etap prac nad standardami – obejmujący tym razem łącznie standardy „muzyczne” – zrealizowany został przy wsparciu Fundacji „Muzyka jest dla wszystkich” przez ten sam zespół autorów, który zaangażowany był w przygotowanie ich wersji wstępnej. Koncentrowano się tu na opracowaniu wyników dyskusji środowiskowych oraz przygotowaniu do publikacji finalnej wersji tekstu. W stosunku do wersji „konsultacyjnej” jest ona o wiele bardziej syntetyczna i przejrzysta. Pod wpływem sugestii ze strony nauczycieli i ekspertów edukacyjnych uproszczono też jej język, czyniąc go bardziej przystępnym dla szerokiego grona potencjalnych odbiorców. I choć jest ona w dalszym ciągu tekstem specjalistycznym, wykorzystującym język właściwy dydaktyce muzycznej lektura tekstu nie nastrocza trudności.

Dla osób i instytucji zainteresowanych pracą ze standardami istotna jest z pewnością odpowiedź na pytanie: jak wykorzystać ich potencjał dla wzbogacenia praktyki nauczania? Jak przekuć zawarte w nich sugestie i postulaty na interesującą i wartościową dla uczniów praktykę muzyczną? Niezbędne jest w tym zakresie działanie wielotorowe. Po pierwsze, standardy zainteresować winny w pierwszym rzędzie specjalistów w dziedzinie metodyki nauczania i pobudzić ich do prac nad nowymi rozwiązaniami w tym zakresie. Wynikają one bowiem przede wszystkim z takiego myślenia o edukacji, które za cel główny stawia sobie wspieranie rozwoju muzycznego uczniów i pobudzanie ich potencjału kreatywnego. Praktyczna aplikacja tego typu idei wymaga wyspecjalizowanych rozwiązań metodycznych. Tymczasem prace nad zindywidualizowanymi i interaktywnymi metodykami nauczania muzyki ledwie się w Polsce zarysowują. Należy mieć nadzieję, że publikacja standardów stanie się dla nich ważnym impulsem rozwojowym. Po drugie, efektywne wykorzystanie potencjału standardów zależne jest w znacznym stopniu od szkoleń dla nauczycieli, w ramach których możliwe będzie zarówno uprzy-

¹ Opublikowano je w książce: *Standardy edukacji kulturalnej. Materiały do konsultacji środowiskowych*, red. A. Białkowski, Fundacja Polskiej Rady Muzycznej, Warszawa 2008.

stępnienie samych idei, jak i wyposażenie zainteresowanych nimi w niezbędne umiejętności praktyczne umożliwiające ich praktyczną aplikację. W organizacji tego typu szkoleń konstruktywną rolę odegrać mogą nie tylko odpowiednie instytucje resortu oświaty i kultury, ale także organizacje lokalne i pozarządowe zainteresowane wspieraniem idei powszechnego umuzykalnienia dzieci i młodzieży. Po trzecie wreszcie, standardy nauczania muzyki są – jak sugerowałem to już poprzednio – opracowaniem skierowanym w pierwszym rzędzie do kreatywnych jednostek, które zechcą potraktować je jako tekst otwarty. Będą więc odgrywać tu głównie rolę ogólnej inspiracji treściowej lub metodycznej do tworzenia indywidualnych pomysłów lekcji bądź innego typu projektów muzycznych. Nie ma wątpliwości, że tego rodzaju działania przyniosą autorom standardów najwięcej satysfakcji.

Andrzej Białkowski

Wprowadzenie

We wstępie do *Standardów Edukacji Kulturalnej*, będących materiałem do dyskusji środowiskowych¹, K. Ferenc sugeruje, że do kultury człowiek wprowadzany jest drogą socjalizacji oraz edukacji. W pierwszym przypadku należy podkreślić, że owa socjalizacja staje się coraz bardziej zdominowana przez media, kosztem relacji rodzinnych czy rówieśniczych, kosztem rzeczywistego, naturalnego kontaktu z naturą, sztuką. Edukacja zaś często jest odsuwana na skraj horyzontu funkcjonowania dzieci i młodzieży jako obowiązek, po którym szybko można powrócić do swoich najbardziej akceptowanych światów wykreowanych przez media. Te zaś wypełniają treścią osoby bardziej w sposób zawodowy związane z produkcją niż z twórczością wywiedzioną z wewnętrznej potrzeby ekspresji połączonej z dobrym warsztatem oraz talentem. Owa „produkcja”, zupełnie podporządkowana zasadom marketingowym, stając się powszechnie dostępną drogą środków masowej komunikacji, wpływa na każdy rodzaj życia kulturalnego, na procesy wychowawcze i edukacyjne, zmienia nasz świat w trudno przewidywalnych kierunkach. Jednym z niepokojących zjawisk jest proces, polegający na zanikaniu „instynktu” artystycznego, który w czasach przedmedialnych funkcjonował wystarczająco wyraźnie, aby z wielu różnych wytworów kultury wybierano te najwartościowsze, tworząc kanon dzieł o nieprzemijającym znaczeniu.² W epoce „przedinformatycznej” bowiem treści i wartości kultury przekazywane były naturalną drogą uczenia się międzypokoleniowego. Dzieci nabywały kompetencji kulturalnych najpierw w środowisku rodzinnym, następnie w szkole, potem zaś przez inne kontakty społeczne, korzystając z różnych, bezpośrednich form uczestnictwa w kultywowaniu tradycji i obyczajów, doświadczeniu nowych form kultury, poznawaniu literatury i sztuki

¹ *Standardy edukacji kulturalnej. Materiały do konsultacji środowiskowych*, red. A. Białkowski, Warszawa 2008.

² W. A. Sacher, *Dziecko w kulturze europejskiej – projekt artystyczno-naukowy. Założenia, realizacja*, „Guliwer” 2004, nr 12.

powstającej w najbliższym otoczeniu, a więc w regionie, potem kraju. Obecnie ten naturalny proces uległ przerwaniu. Obserwuje się więc wchodzenie dzieci w obszar kultury, który dla ich rodziców i dziadków jest często obcy, kultury wytwarzanej systemem produkcji, z nastawieniem na zyski, z wykorzystywaniem psychologicznych mechanizmów manipulacji, służącej przede wszystkim skuteczności marketingowej przy prawie zupełnym zaniechaniu dbałości o rzeczywiste potrzeby kulturowe dzieci, które zaspakajane właściwie być może przyczyniałyby się do zmniejszenia eskalacji problemów wychowawczych, jakie obserwujemy obecnie.³

Kształcenie dzieci i młodzieży do przyswajania i tworzenia kultury jest teraz niezbędne zarówno dla nich samych, dla ich wszechstronnego rozwoju, jak i dla umożliwienia im przekraczania zwykłej socjalizacji. Przytłoczone mnogością ofert spędzania wolnego czasu coraz częściej ulegają „producentom, menadżerom, kupcom i politykom”⁴, pozostając na uboczu rzeczywistych zdarzeń kulturowych, artystycznych i społecznych. Często też alienując się z własnego środowiska rodzinnego i rówieśniczego, pograżają się w intelektualnym i emocjonalnym lenistwie bycia widzami, konsumentami, bez możliwości wchodzenia w próby rozumienia sensów symbolicznych będących przekazem treści kultury. A rozumienie to nikomu nie jest dane. Tylko drogą edukacji, a więc drogą doświadczania wytworów kultury i ich tworzenia oraz na bazie nabytej wiedzy i umiejętności dziecko, a potem osoba dorosła może wyjść poza ów konsumpcjonizm i może nabyć prawo swobodnego wyboru spośród wielu wartościowych ofert współczesnej i dawnej kultury.

Można tu zauważyć pewien paradoks. Otóż powszechnie się sądzi, że obecne możliwości komunikowania się są oczywistą zaletą dla nabywania kompetencji kulturowych, a dostępność wytworów z tego obszaru ludzkiej działalności stała się warunkiem wystarczającym dla jej upowszechniania. Jednak nie obserwuje się takiego zjawiska, szczególnie wśród dzieci i młodzieży, ponieważ najczęściej nie udostępniono im drogą edukacji całego obszaru kultury i sztuki, a to znaczy, że pozbawiono je wyboru. A ponie-

³ Por. W. A. Sacher, *Miejsce edukacji kulturalnej i artystycznej w procesie wychowywania dzieci*, [w:] *Rzeczywistość edukacyjna i kulturowa w sytuacji zmiany społecznej*, red. S. Juszczyk, M. Kisiel, Uniwersytet Śląski, Katowice 2010, s. 98–106.

⁴ D. Jankowski, *Pedagogika kultury. Studia i koncepcja*, Kraków 2006, s. 23.

waż potrzeby kulturalne są naturalne dla każdej jednostki, w pustych, niezagospodarowanych edukacją kulturalną i artystyczną miejscach usadowiła się kultura masowa, z którą dzieci utożsamiają się czerpiąc stąd wzorce zachowań i postaw, często przyjmując ludyczny i bez troski sposób z nią obcowania.

Jeśli więc kultura ma stać się czynnikiem zmieniającym życie jednostki, a nie być tylko sposobem na jego urozmaicenie⁵, w procesach kształcenia i wychowywania dzieci i młodzieży powinny się znaleźć takie treści, które nie tylko wyposażą je w wiedzę i umiejętności, ale ułatwią przyjmowanie postaw humanistycznych wobec ludzi i świata.

Należy też poruszyć kwestię formy przekazu treści przedmiotów artystycznych i – szerzej – treści kulturowych. Te stosowane zgodnie z zasadami dydaktyki, a raczej dydaktyzmu⁶, nie mogą być już skuteczne. To raczej zaangażowanie i rzeczywiste zainteresowania oraz kompetencje artystyczne i kulturowe (również w zakresie kultury popularnej) nauczycieli mogą być wzorcem do naśladowania, szczególnie wtedy, gdy towarzyszy temu atmosfera życzliwości i zrozumienia. Istotnym też elementem spojrzenia na dzieci i młodzież w toku kształcenia kulturowego i artystycznego jest dostrzeżenie i wykorzystywanie wielu tkwiących w nich możliwości ze względu na posiadane uzdolnienia, wyobraźnię i pomysłowość. Wydobywanie tych „dóbr” bowiem może konkurować z popolitością znacznego obszaru kultury popularnej, ponieważ najbardziej zainteresowany w tym procesie uczeń, doświadczając sprawstwa będzie na swój indywidualny, twórczy sposób odkrywał świat własnych doznań i „odkryć”. Owe doświadczenia, w dzieciństwie intuicyjne, w przyszłości będą warunkować umiejętność dokonywania wyboru przez wymagających odbiorców sztuki i kultury, którzy staną w opozycji do szerzącej się „tyrании przeciętności”.⁷

Uwzględniając fakt, że środowisko rodzinne zbyt rzadko zapewni dziecku odpowiednie wychowanie kulturowe, trzeba

⁵ J. Lach-Rosocha, *Rola kultury w procesie ucłowieczania człowieka i humanizacji świata. Wybrane aspekty problemu*, [w:] *Kultura współczesna a wychowanie człowieka*, red. D. Kubinowski, Lublin 2006.

⁶ Por. B. Piłtuła, *Wpływ mediów na model pracy nauczyciela*, [w:] *Edukacja – kultura – media. Wybrane aspekty pedagogiki kultury, muzyki i mediów*, red. W. A. Sacher, A. Wąsiński, Bielsko-Biała 2008.

⁷ L. Gutek, *Filozoficzne i ideologiczne podstawy edukacji*, Gdańsk 2003, s. 121.

mieć świadomość, że to nauczyciel w bezpośrednim kontakcie z uczniem stwarza jedyną płaszczyznę, na której można budować ich stosunek do otaczającego świata oparty na wartościach uniwersalnych, i których przyswojenie, a także uznanie w przyszłości za własne, jest celem zarówno edukacji, jak i wychowywania.

Działania te, których treścią są wytwory kultury i/lub sztuki mogą ponadto tworzyć szansę na ich skutki terapeutyczne, często bardzo pożądane tam, gdzie dzieci i młodzież potrzebują takiej pomocy, a oddziaływania wychowawcze innego rodzaju nie przynoszą rezultatów. Źródłem tej funkcji edukacji kulturalnej i artystycznej są nie tylko wartości tkwiące w wytworach kultury. Ważnym aspektem oddziaływania terapeutycznego jest proces, podczas którego wychowankowie sami doświadczają tworzenia i interpretacji zjawisk kulturowych i artystycznych, gdy stwarza się im okazję do bycia twórcą. Zapominają wówczas o swoich niedostatkach czy problemach, czują, że mogą mieć na coś wpływ i w swoich wytworach zawierają projekcje własnych przeżyć bez potrzeby ich werbalizacji, pokonując w ten sposób odczuwany dyskomfort oraz swoje problemy w relacji z innymi osobami i samymi sobą.

Należy też podkreślić, że uczestnictwo w kulturze oraz edukacja artystyczna to jedna z form opieki nad dziećmi, a dla młodzieży jedna z form spędzania wolnego czasu wymagająca od nauczycieli szczególnego, zaangażowanego podejścia, określonego zakresu wiedzy i umiejętności oraz świadomości celu swoich działań, a także świadomości konsekwencji zaniedbań.

Poza wymienionymi problemami wychowywania i kształcenia środkami kulturowymi i artystycznymi należy zwrócić uwagę na zjawiska pośrednio wpływające na ten proces. Jednym z nich jest pauperyzacja dużych grup społecznych, którą obserwujemy w naszym kraju, a która wpływa na zwiększanie się potrzeb w zakresie wychowywania dzieci i młodzieży przez nauczycieli, szczególnie w obliczu niewydolności wychowawczej rodzin. Dostęp do kształcenia artystycznego i dóbr kultury warunkuje bowiem status społeczny i ekonomiczny środowiska rodzinnego, stąd zakres niedostatków uczestnictwa w tym znaczącym obszarze działalności dzieci, młodzieży i ich rodzin ze środowisk objętych ubóstwem jest z pewnością znaczny – choć ową pewność należałoby uzyskać

drogą rzetelnych, szeroko zakrojonych badań.⁸ Wprowadzenie więc standardów edukacji kulturalnej do wszystkich szkół w naszym kraju może być rozwiązaniem tego i wielu innych problemów natury edukacyjnej, wychowawczej oraz społecznej. Oczywiście nie można z pola widzenia stracić jakości realizacji tego projektu. Wiąże się to z przygotowaniem do tych działań nauczycieli, zaplecza materialnego, ale przede wszystkim poparcia środowisk odpowiedzialnych za edukację w naszym kraju. Bez tego wsparcia nawet najlepsze pomysły i projekty mogą pozostać tylko w fazie planowania, pozostawiając następne pokolenie Polaków na jednym z najniższych poziomów kultury wśród krajów europejskich. Niepokojącym sygnałem pogłębiania się tego zjawiska jest ostatni Międzynarodowy Konkurs Chopinowski w Warszawie. Decydenci programów telewizji publicznej uznali, że nie warto poświęcać czasu antenowego na relację z tego wydarzenia, spychając ten obowiązek na kanał, do którego bardzo niewiele osób ma dostęp (TVP Kultura). Fakt ten sugeruje już nie tylko niski poziom kultury w naszym kraju, ale zapaść kulturową. Czas więc na wyjście z fazy konstatacji i planowania w fazę rzetelnych działań. Standardy edukacji kulturalnej mogą owe działania ułatwić, ukierunkować, pod warunkiem jednak, że zostaną wdrożone do praktyki edukacyjnej.

Wiesława A. Sacher

⁸ W. A. Sacher, *op. cit.*

Standardy edukacji muzycznej

Opracowanie

Romualda Ławrowska

Barbara Nowak

Wiesława A. Sacher

Barbara Smoleńska-Zielińska

Przedszkole

Wprowadzenie

Kształcenie muzyczne w przedszkolu jest integralną częścią pierwszego etapu edukacyjnego, zajmuje w nim znaczące miejsce z uwagi na szczególne predyspozycje dzieci w wieku od 3. do 7. roku życia do zajmowania się muzyką i zabaw muzyczno-ruchowych. Każde dziecko dysponuje wrodzonymi zadatkami zdolności muzycznych, a zatem ma prawo do ich rozwijania w początkowych etapach oddziaływań edukacyjnych, które są określem szczególnej podatności na kształtowanie wszystkich elementów słuchu muzycznego i muzykalności. Równocześnie sprawność słuchowa i muzyczno-ruchowa dziecka wspiera proces jego komunikacji, uspołecznienia, akulturacji, tworzy warunki dla rozwoju sfery poznawczej. Toteż każde dziecko powinno mieć możliwość uczestniczenia w zajęciach muzyczno-ruchowych w maksymalnym wymiarze odpowiednio do wieku.

Edukację muzyczną realizuje się poprzez wielostronne organizowanie aktywności muzycznej dziecka i przez to wspieranie jego wszystkich sfer rozwoju emocjonalnego, psychicznego, fizycznego, moralnego, umysłowego z uwzględnieniem rozwoju zainteresowań i motywacji promuzycznych. Aktywność muzyczna dziecka to stosowane przemiennie ćwiczenia mowy i śpiew, słuchanie aktywne muzyki, ruch przy muzyce, gesto-dźwięki i gra na instrumentach perkusyjnych. Możliwość angażowania całego organizmu dziecka równocześnie z odczuwaniem w sferze estetyczno-emocjonalnej stwarza niepowtarzalne możliwości kształtowania całej osoby i wspierania rozwoju dziecka. Stosowane metody wynikają z założeń Pedagogiki Zabawy, Pedagogiki Muzycznej, Rytmiki, Kinezyjologii Edukacyjnej, metody Dobrego Startu i Ruchu

Rozwijającego oraz zasady wychowania i uczenia się przez przeżywanie, radosnego doświadczania muzyki w zakresie dostępnym dla dziecka na danym etapie rozwoju.

Standardy osiągnięć uczniów

Ekspresja i umiejętności tworzenia wypowiedzi muzycznych

Ekspresja muzyczno-ruchowa

- Dziecko słucha muzyki granej przez nauczyciela lub z nagrań płytowych i reaguje na nią gestami, gesto-dźwiękami (rytmicznym klaskaniem, uderzaniem o uda itp.), porusza swobodnie całym ciałem;
- koordynuje ruchy z tempem, metrum i rytmem akompaniamentu muzycznego;
- grupowo wraz z nauczycielem opracowuje ruchowo piosenki: stosuje ruch ilustracyjny, inscenizowany, taneczny, rytmiczny;
- naśladuje zjawiska przyrodnicze, zachowania osób, zwierząt itp. ruchem poddanym dyscyplinie rytmicznej, metrycznej;
- wykonuje elementy tańców ludowych w układzie dla dzieci (kroki, figury), a następnie łączy je w większe całości.

Ekspresja wokalna

- Dziecko wykonuje szereg ćwiczeń głosowych i logo-rytmicznych, oddechowych, dykcyjnych w formie zabaw związanych zawsze z ruchem i rytmizacją mowy;
- naśladuje wokalnie odgłosy z otoczenia;
- potrafi wypowiedzieć rytmicznie krótkie teksty, stosując zmiany dynamiki i tempa;
- podejmuje próby samodzielnego, poprawnego intonowania melodii głosem poprzez powtarzanie za nauczycielem motywów muzycznych;
- śpiewa indywidualnie krótkie frazy opierając się na tekście, np. śpiewa swoje imię, powitanie, zakończenie melodii;
- śpiewa wraz z nauczycielem i samodzielnie łatwe melodycznie i rytmicznie piosenki dostosowane do swojej skali głosu.

Ekspresja instrumentalna

- Dziecko poznaje charakterystyczną barwę i sposób gry na poszczególnych instrumentach perkusyjnych: grzechotce, bębenu, kołatce, klawesach, trójkącie i innych;
- tworzy własne instrumenty z dostępnych przedmiotów;
- ilustruje dźwiękowo opisywane w opowiadaniach i bajkach zdarzenia grając na instrumentach;
- dobiera instrumenty lub przedmioty akustyczne do naśladowania odgłosów przyrody; tworzy opowieści ruchowo-dźwiękowe;
- dąży do współpracy z kolegami akompaniując do piosenek;
- improwizuje w grze na instrumentach.

Słuchanie, rozumienie i przeżywanie muzyki

- Dziecko potrafi koncentrować się na słuchanej muzyce przez jedną do kilku minut;
- reaguje ruchem na zmiany dotyczące określonych elementów muzyki: rytm, dynamikę, tempo, artykulację;
- poznaje i rozróżnia barwę instrumentów perkusyjnych, a następnie: fortepianu, trąbki, skrzypiec, wiolonczeli, organów, gitary oraz instrumentów elektronicznych;
- odróżnia muzykę instrumentalną od wokalnejs;
- określa słyszane efekty dźwiękowe, np.: głośno – cicho, szybko – wolno, krótko – długo, wysoko – nisko, bliżej – dalej, ciemno – jasno, wesoło – smutno, pogodnie – ponuro;
- rozpoznaje z pamięci słyszana albo poznana piosenkę lub inny utwór muzyczny;
- zauważa powtórzenia znanej części utworu;
- próbuje wyrażać własne emocje związane ze słyszana muzyką poprzez ekspresję ruchową, dramową, słowną, plastyczną.

Wiedza i umiejętności posługiwania się językiem muzyki

Dziecko buduje swoje wyobrażenia dotyczące elementów muzyki na podstawie wielostronnych doświadczeń podczas systematycznie realizowanych zabaw muzycznych. Odpowiedni poziom kompetencji wyraża aktywnością muzyczną:

- porusza się w rytmie prostych akompaniamentów (rozdziela rytm marsza, biegów, skoków, podskoków);
- prawidłowo wykonuje klaskaniem prosty rytm złożony z ćwierćnut i ósemek, powtarza za nauczycielem zrytmizowany tekst wyliczanki, rymowanki;
- rozpoznaje barwę instrumentów muzycznych i ich nazwy, oraz głosów: głos męski i kobiecy;
- reaguje ruchem i nazywa tempo: wolno, szybko, wolniej, szybciej;
- reaguje na dynamikę i nazywa: głośno, cicho, głośniej, ciszej;
- rozdziela rejestry dźwięków instrumentu: wysoki, średni, niski;
- reaguje umownym ruchem/gestem na zmieniające się metrum lub artykulację;
- porównuje wysokość dwóch dźwięków, na przykład w relacji so-mi;
- śpiewa poprawnie krótkie melodie, śpiewanki;
- zna, zapamiętuje i odtwarza kilka do kilkunastu piosenek;
- reaguje na umowne sygnały muzyczne i rozpoznaje poznane utwory;
- określa nastrój utworu: wesoło, smutno itd.;
- dokonuje oceny: ładna, brzydka, podoba się, nie podoba się;
- zna pojęcia: *muzyk*, *orkiestra*, *koncert*, *śpiewak*, *filharmonia* i pokrewne.

Edukacja muzyczno-medialna

- Dziecko przyzwyczaja się do omawiania i analizy słyszanej muzyki;
- szanuje urządzenia techniczne i próbuje posługiwać się aparaturą odtwarzającą nagrania płytowe;
- zna i potrafi wymienić kilka muzycznych audycji telewizyjnych lub radiowych;
- odróżnia muzykę rozrywkową od muzyki koncertowej;
- korzysta z różnych stacji telewizji edukacyjnej i kulturalnej pod opieką nauczyciela;
- korzysta z muzycznych programów komputerowych dla dzieci;
- uczestniczy w omawianiu walorów estetycznych muzyki po wysłuchaniu audycji, filmu itp.

Rozwijanie nawyków czynnego uczestnictwa w kulturze muzycznej

Muzyka elementarna obecna jest we wszystkich zajęciach w przedszkolu, co przyczynia się do rozwoju zainteresowań i potrzeby zajmowania się muzyką. W miarę możliwości każde dziecko:

- uczestniczy przynajmniej kilka razy w ciągu pobytu w przedszkolu w koncertach na żywo organizowanych w placówce w wykonaniu profesjonalnych muzyków, a także w imprezach muzycznych w salach koncertowych, teatrze muzycznym, w szkołach muzycznych, domach kultury;
- bierze aktywny udział w przedstawieniach słowno-muzycznych, konkursach organizowanych w przedszkolu i na zewnątrz;
- rozmawia z nauczycielem na tematy związane z wydarzeniami muzycznymi w telewizji i instytucjach kulturalnych.

Pakiety uzupełniających zajęć muzycznych

Oprócz codziennego oddziaływania umuzykalniającego w przedszkolu powinny funkcjonować pakiety uzupełniających zajęć dla różnych, specyficznych potrzeb rozwojowych dzieci w wieku 3–6 lat:

- dla wszystkich dzieci obowiązkowo profesjonalnie prowadzone zajęcia rytmiczno-ruchowe;
- dla dzieci przeciętnie i ponadprzeciętnie uzdolnionych – możliwość rozwijania zainteresowań i specjalnych uzdolnień;
- dla dzieci z dysfunkcjami rozwojowymi, takimi jak na przykład wady wymowy, trudności z koordynacją ruchową, zaburzenia zachowania: nieśmiałość, nadpobudliwość – możliwość wyrównania szans rozwojowych poprzez zajęcia muzyczno-ruchowe z elementami terapii.

Są to zajęcia do wyboru przez rodziców, przy współpracy i doradztwie nauczycieli przedszkola lub poradni rozwojowych. Proponowane pakiety to: *Rytmika*, *Logorytmika*, *Wychowanie taneczne*, *Teatrzyk muzyczny*, „*Piosenkarnia*” i inne.

Warunki realizacji programów muzycznych opartych na standardach

Kadra pedagogiczna

Edukację muzyczną w przedszkolu prowadzi nauczyciel specjalista pedagogiki przedszkolnej, włączając ją w całokształt codziennych oddziaływań rozwojowo-wychowawczych i kształcących.

Dyrekcja przedszkola stwarza warunki doskonalenia się nauczycieli w zakresie nowoczesnych metod wychowania muzycznego dzieci w wieku 3–6 lat w formie warsztatów, kursów lub studiów podyplomowych.

Do realizacji zajęć rytmicznych oraz pakietów uzupełniających dla grup z trudnościami rozwojowymi i edukacyjnymi, a także dla dzieci o specjalnych zainteresowaniach lub wyższych niż przeciętne uzdolnieniach muzycznych, dyrekcja przedszkola zatrudnia specjalistów pedagogów muzyki – absolwentów edukacji muzycznej, rytmiki lub baletu – przynajmniej na poziomie szkół średnich, studiów licencjackich lub magisterskich, podyplomowych z przygotowaniem pedagogicznym. Możliwe jest etatowe zatrudnianie nauczycieli pedagogów muzyki w miarę potrzeb i możliwości przez jedno lub więcej przedszkoli

Warunki lokalowo-przestrzenne i wyposażenie sal przedszkolnych

W zajęciach muzycznych stosuje się przemienne rodzaje aktywności dzieci, przewagę stanowią zajęcia muzyczno-ruchowe, toteż sale dysponują odpowiednią wentylacją i przestrzenią do swobodnego ruchu przy muzyce.

W wyposażeniu sali znajduje się kącik muzyczny z dobrej jakości instrumentami perkusyjnymi i przedmiotami akustycznymi, nagrania płytowe CD i DVD oraz sprzęt do odtwarzania muzyki. W każdej sali znajdują się zbiory materiałów muzyczno-reperuarowych, nuty z piosenkami dla dzieci, plansze z ilustracjami, np. instrumentów orkiestrowych, a także rekwizyty do zabaw ruchowych, takie jak na przykład piłki, obręcze, skakanki, kolorowe chusty i szarfy.

Urządzenia do odtwarzania muzyki, filmów i koncertów muzycznych – techniczne środki słuchowe i słuchowo-wzrokowe powinny być dobrej jakości i podlegać stałej konserwacji.

Sposób realizacji standardów

Planowanie edukacji muzycznej uwzględnia zarówno cele ogólnorozwojowe, jak i kształcenie słuchu muzycznego i głosu dziecka oraz kształtowanie podstawowych, elementarnych wyobrażeń muzycznych. Toteż w cyklu tematów kompleksowych przedszkola powinny znajdować się zawsze wielostronne zabawy i ćwiczenia muzyczne, które stopniowo rozwijają umiejętności i sprawności muzyczne dzieci w sferze audiacji muzycznej, koordynacji słuchowo-ruchowej, słuchowo-głosowej, sprawności motorycznej w grze na instrumentach, a także rozwijają elementarne myślenie muzyczne.

W każdym z zajęć powinny wystąpić zróżnicowane formy aktywności muzycznej stosowane przemiennie. Wszystkie formy łączą się z aktywnością muzyczno-ruchową dziecka. Na tym etapie edukacyjnym istotna jest kolejność czynności operacyjnych, która prowadzi dziecko od audiacji muzycznej, poprzez aktywne reagowanie, wykonanie, do wyodrębnienia zjawiska muzycznego i kształtowania się wyobrażenia (pojęcia) muzycznego.

Wprowadzaniu nowych treści towarzyszy utrwalanie poznanego materiału muzycznego, gdyż sprawności muzyczne kształtują się przez liczne powtórzenia. Jednak istotne jest urozmaicenie zadań poprzez stosowanie odmian i przekształceń tej samej zabawy, gry muzycznej. Uwzględnianiu możliwości indywidualnych dzieci towarzyszyć powinny próby przekraczania trudności i ograniczeń „krok po kroku” w poczuciu bezpieczeństwa i akceptacji. Nauczyciel stwarza warunki zarówno do zbiorowej, jak i indywidualnej aktywności głosowej każdego dziecka, tak by stopniowo mogło ono kontrolować własną korelację słucho-głosową i kształtować słuch wysokościowy.

Materiał muzyczny to motywy rytmiczne i melodyczne oparte o archetypy muzyczne oraz piosenki dla dzieci, krótkie utwory instrumentalne i fragmenty muzyki programowej.

Występy i prezentacje osiągnięć muzycznych dzieci nie powinny zdominować pracy przedszkola. Umuzycznienie i wspieranie muzyką rozwoju ogólnego to nadrzędny cel edukacji muzycznej na tym etapie, toteż niewskazane jest stosowanie treningu muzycznego i nadmiernej liczby forsownych występów i popisów dzieci.

I etap nauczania.

Kształcenie zintegrowane. Klasy I–III

Wprowadzenie

Specyfika rozwoju dziecka w wieku wczesnoszkolnym wymaga skupiania działań edukacyjnych i wychowawczych na procesie integracji, który w naturalny sposób dokonuje się w jego umyśle w drodze doświadczania otoczenia społecznego i materialnego. Jednak z systemu kształcenia zintegrowanego należy wyłączyć edukację artystyczną, ponieważ z dotychczasowych doświadczeń widzimy, że przygotowanie w zakresie muzyki nauczycieli – specjalistów nauczania zintegrowanego jest zbyt słabe, aby podołać temu zadaniu.

Podstawowym założeniem standardów edukacji muzycznej jest objęcie wszystkich dzieci edukacją muzyczną, ponieważ: kształcenie muzyczne wspiera znacząco ich rozwój ogólny; wszystkie z nich posiadają uzdolnienia muzyczne, choć ich poziom jest zróżnicowany; poznawanie muzyki artystycznej jest jedynym sposobem na wykształcenie dobrego smaku muzycznego oraz skutecznego oporu wobec masowej kultury muzycznej, która poprzez swoje treści zarówno muzyczne, jak i pozamuzyczne ogranicza rozwój, uczy lenistwa intelektualnego i estetycznego; kształcenie muzyczne jest drogą do kształtowania pożądaných postaw moralnych, gdyż doświadczane piękno w muzyce transferuje się na ogólne poczucie piękna, które może wykluczać brzydotę zarówno w sztuce, jak i w życiu.

Standardy osiągnięć uczniów

Ekspresja i umiejętności tworzenia wypowiedzi muzycznych

- Uczeń potrafi poprawnie, na miarę swoich możliwości, śpiewać;
- podejmuje próby czytania nut głosem, kształcąc wyobrażenia różnic wysokości dźwięków;
- podejmuje próby audiacji pod kierunkiem nauczyciela;
- twórczo wypowiada się w improwizacji melodycznej głosem;
- poprawnie melodycznie i rytmicznie gra na szkolnych instrumentach;
- interpretuje ćwiczenia i drobne utwory instrumentalne zgodnie z ich charakterem;
- podejmuje próby tworzenia na instrumencie z uwzględnieniem zadań twórczych w postaci przekształceń melodii i rytmów, z wykorzystywaniem możliwych dla zrozumienia przez uczniów w tym wieku środków wyrazu muzycznego;
- interpretuje ruchem muzykę z akcentem na aspekt estetyczny i ludyczny;
- twórczo przekształca opanowane zabawy ruchowe i tańce;
- podejmuje próby twórczości, zarówno w sposób spontaniczny, jak i kierowany. W pierwszym przypadku jest to twórczość podczas zabaw muzycznych, np. inscenizacyjnych, w drugim zaś świadome „bawienie się” materiałem dźwiękowym podczas ćwiczeń twórczych głosem i na instrumentach szkolnych.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: poprawny pod względem intonacyjnym i rytmicznym śpiew, elementarna gra na instrumencie szkolnym z nut oraz umiejętność prezentacji własnych pomysłów muzycznych w formie prostych improwizacji i akompaniamentów do piosenek dziecięcych oraz interpretacji ruchowych muzyki.

Słuchanie, rozumienie i przeżywanie muzyki

Podczas każdej lekcji uczniowie słuchają muzyki artystycznej różnych stylów i gatunków, przy czym utwory są powtarzane tak, aby dziecko mogło je uznać za znane, bliskie.

- Uczeń wypowiada się na temat wysłuchanych utworów. Wszystkie dziecięce wypowiedzi są akceptowane, z podkreśleniem tych o ogólnym charakterze muzyki, potem jej formy;
- uczniowie poprzez osłuchanie z muzyką podejmują próbę wykształcania intuicyjnego spostrzegania słuchowego różnic stylistycznych utworów.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: słuchanie z uwagą zjawisk akustycznych, uważne słuchanie muzyki, umiejętność ogólnego opisu jej charakteru i formy oraz intuicyjnego rozróżniania stylów muzycznych.

Wiedza i umiejętności posługiwania się językiem muzyki

W zakres wiedzy i umiejętności muzycznych wchodzi alfabetyzacja muzyczna. Uczeń więc:

- słucha i odróżnia dźwięki ze względu na ich cechy (czas trwania, wysokość i barwę);
- rozumie muzyczne znaki graficzne w stopniu podstawowym, poprzez ćwiczenie umiejętności gry na szkolnych instrumentach;
- rozumie niezbędne dla nabywania tych umiejętności pojęcia muzyczne: melodia, rytm, tempo, metrum, wartości nut i pauz, nazwy dźwięków na instrumencie i w zapisie, klucz wiolinowy (G), znaki chromatyczne (krzyżyk, bemol, kasownik, przy nutcie i przy kluczu), skala durowa i mollowa, dynamika, tempo, forma muzyczna;
- rozumie i stosuje w swojej aktywności muzycznej pojęcia dynamiki, agogiki.

Czas i tempo wprowadzania zapisu nutowego wyznaczają średni poziom uzdolnień muzycznych, poziom osiągnięć w nabywaniu umiejętności muzycznych uczniów oraz realizowany repertuar.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: umiejętność gry na instrumencie szkolnym z nut w stopniu elementarnym, rozumienie i stosowanie pojęć muzycznych związanych z każdą formą aktywności muzycznej ucznia.

Edukacja muzyczno-medialna

- Uczeń potrafi posługiwać się edukacyjnymi programami medialnymi, które drogą zabaw i gier komputerowych wspierają procesy zapamiętywania oraz nabywania wiedzy i umiejętności muzycznych;
- nabywa umiejętności wyboru najbardziej wartościowych utworów prezentowanych codziennie w mediach. Nauczyciel powinien więc wskazywać na najlepsze (od strony kompozycyjnej i treściowej) utwory muzyki popularnej;
- podejmuje próby twórczości muzycznej przy zastosowaniu oprogramowania komputerowego.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: wiązanie umiejętności muzycznych z informatycznymi w zakresie zabaw edukacyjnych i prób twórczości dziecięcej przy pomocy programów komputerowych; intuicyjne wyłanianie wartościowych utworów muzyki popularnej.

Rozwijanie nawyków czynnego uczestnictwa w kulturze muzycznej

- Uczeń prezentuje własne osiągnięcia na forum klasy, szkoły czy w środowisku lokalnym. Imprezy takie to krótkie prezentacje o charakterze odświętnych wydarzeń muzycznych;
- nabywa umiejętności słuchania muzyki na żywo i właściwego zachowania, czyli szacunku dla wykonawców;
- uczestniczy w koncertach muzyki artystycznej, również tej należącej do muzycznej kultury popularnej, przynajmniej 2–3 razy w roku szkolnym, przy czym udział dzieci w koncercie należy poprzedzić odpowiednim przygotowaniem merytorycznym i wychowawczym;
- poznaje różne utwory, z uwzględnieniem muzyki współczesnej.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: orientacja w otaczającej dziecko kulturze muzycznej, szczególnie artystycznej muzyki współczesnej, umiejętność uważnego słuchania muzyki na żywo, umiejętność poprawnego zachowania się podczas koncertu.

Pakiety uzupełniających zajęć muzycznych

Poza obowiązkowymi lekcjami muzyki w szkole, w klasach I–III uczniowie rozwijają swoje zdolności i zainteresowania muzyczne. W ramach zajęć pozalekcyjnych mogą korzystać z kilku modułów zajęć:

- „Muzyka i komputer” – zajęcia prowadzone w celu rozwijania zainteresowań muzycznych i informatycznych ucznia, ze szczególnym uwzględnieniem zadań o charakterze twórczym.
- „Nasza wspólna muzyka” – moduł skupiający dzieci zainteresowane muzyką swojego regionu. Istnieje tu możliwość pracy w zajęciach wspólnie z członkami rodzin uczniów.
- „Muzyka świata” – uczestnicząc w takich zajęciach, dzieci drogą własnych, wspomaganych przez nauczyciela doświadczeń muzycznych oraz drogą mediów poznają muzykę innych kultur.
- „Muzyka i inne” – moduł zajęć artystycznych polegających na przekładzie intersemiotycznym, których źródłem jest muzyka różnych gatunków i stylów.
- Zespoły wokalne i instrumentalne – w zależności od możliwości nauczyciela czy instruktora oraz wyposażenia placówki w instrumenty muzyczne, zajęcia te rozwijają umiejętności śpiewu i gry, kształtują pozytywne nastawienie do muzyki artystycznej, kształcą dobry smak muzyczny i rozwijają zamiłowania muzyczne.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: poszerzenie wiedzy i umiejętności muzycznych nabytych podczas lekcji w szkole, rozszerzenie i utrwalenie potrzeb obcowania z muzyką, wytworzenie i utrwalenie zamiłowania do muzyki.

Warunki realizacji programów muzycznych opartych na standardach

Aby realizacja programów nauczania opartych na powyższych standardach była możliwa, muszą być spełnione określone warunki: w klasach I–III szkoły ogólnokształcącej lekcje muzyki (w klasie I – 2 godziny tygodniowo, w klasach II i III po jednej godzinie) powinien prowadzić nauczyciel specjalista, z przygoto-

waniem muzycznym przynajmniej na poziomie muzycznej szkoły średniej i ogólnym przygotowaniem pedagogicznym na poziomie licencjatu.

W każdej szkole powinny być sale muzyczne wyposażone w:

- instrumenty szkolne;
- instrument akompaniujący dla nauczyciela;
- sprzęt odtwarzający oraz zestaw płyt CD z utworami do wykorzystywania na lekcjach; miejsce do ćwiczeń i zabaw w ruchu;
- sale komputerowe, do których nauczyciel muzyki miałby dostęp, program komputerowy do zapisywania i tworzenia muzyki, sprzęt multimedialny do odtwarzania filmów oraz wytworów muzycznych uczniów.

II etap nauczania. Klasy IV–VI szkoły podstawowej

Wprowadzenie

Uwzględniając nabyte w toku wczesnej edukacji muzycznej (przedszkole i klasy I–III szkoły podstawowej) umiejętności i kompetencje uczniów, praca nad dalszym ich rozwijaniem musi być osadzona w realiach środowiska akustycznego, szczególnie medialnego. Wobec sugestii z badań nad rozwojem muzycznym i emocjonalnym dzieci przechodzących z etapu nauczania elementarnego do etapu nauczania systematycznego, odkrywających regres w owym rozwoju w pierwszych miesiącach nauki muzyki, poprzestajemy na powtarzaniu i utrwalaniu (ewentualnym uzupełnieniu) tego, co uczeń nabył wcześniej. Nauczyciel orientuje się w poziomie uzdolnień muzycznych uczniów, aby w możliwych sytuacjach indywidualizacji procesu nauczania mógł przydzielać zróżnicowane, lecz adekwatne do możliwości dzieci zadania muzyczne.

Nauczanie systematyczne w zakresie muzyki powinno odbywać się podczas lekcji tego przedmiotu pod nazwą „muzyka” (jedna godzina tygodniowo) w celu rozwijania zamiłowań, zainteresowań oraz umiejętności posługiwania się językiem muzyki zarówno w jej słuchaniu, odtwarzaniu, jak i tworzeniu.

Standardy osiągnięć uczniów

Ekspresja i umiejętności tworzenia wypowiedzi muzycznych

Ekspresję muzyczną ucznia klas IV–VI należy rozwijać – podobnie jak to ma miejsce w nauczaniu zintegrowanym – w wie-

lu formach, z uwzględnieniem poziomu rozwoju muzycznego ucznia.

- Uczeń śpiewa poprawnie, podejmuje próby wykonania głosem krótkich ćwiczeń z nut;
- stosuje środki wyrazu muzycznego;
- twórczo wypowiada się w improwizacji melodycznej głosem;
- próbuje śpiewu wielogłosowego;
- utrwała i rozszerza umiejętności gry na instrumentach ze zwiększaniem stopnia trudności poznawanego i ćwiczonego repertuaru;
- opanowuje kilka utworów instrumentalnych poprawnie melodycznie i rytmicznie w ciągu roku szkolnego z podkreśleniem wyrazowej strony tych wykonani;
- twórczo przekształca poznane utwory, szczególnie z zastosowaniem muzycznych programów komputerowych;
- wykazuje wrażliwość na muzykę podczas jej interpretacji ruchem;
- rozwija estetykę ruchu, orientację słuchowo-przestrzenną podczas tańca i interpretacji ruchowej muzyki;
- jest odpowiedzialny za efekt pracy w grupie;
- rozwija własne zainteresowania muzyką różnych gatunków, której rozumienie poprzez ruch może być jedyną do niego drogą;
- uczestniczy w układaniu ćwiczeń ruchowych i tańców.

Muzyczna ekspresja twórcza

- Uczeń podejmuje próby twórczości podczas realizacji wszystkich form aktywności muzycznej przy pełnej akceptacji przez nauczyciela wszystkich pomysłów dzieci;
- realizuje przekształcenia tematów rytmicznych i melodycznych;
- tworzy akompaniamenty do piosenek, zabaw i ćwiczeń;
- tworzy „własne opowieści muzyczne”, a także własne melodie, czy piosenki.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: poprawny pod względem intonacyjnym i rytmicznym śpiew o poszerzonej skali głosu, gra na instrumencie szkolnym z nut, w różnych tonacjach (dur i moll), umiejętność prezentacji (głosowej, instrumentalnej) własnych pomysłów muzycznych oraz ruchowo tanecznych; rozumienie budowy utworów muzycznych i stosowanie logiki form muzycznych w swoich własnych kompozycjach.

Słuchanie, rozumienie i przeżywanie muzyki

Na tym etapie nauczania każda lekcja powinna zawierać naukę słuchania muzyki.

- Uczniowie słuchają kilkakrotnie tego samego utworu, aż do momentu, gdy go rozpoznają i potrafią określić jego charakter i w ogólnym zarysie – formę;
- słuchają utwory prezentowane w klasach młodszych oraz nowe, o dłuższym czasie trwania;
- uczniowie świadomie rozróżniają typowe style w muzyce (dawnej, barokowej, klasycznej, romantycznej oraz współczesnej). Jednak akcent w słuchaniu muzyki powinno się położyć na jej estetycznym przeżywaniu;
- uczniowie przejmują upodobanie do muzyki od nauczyciela, pod warunkiem jednak, że jest ono autentyczne.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: słuchanie z uwagą zjawisk akustycznych, uważne słuchanie muzyki, umiejętność ogólnego opisu jej charakteru ze słyszeniem i umiejętnością ogólnego opisu środków wyrazu muzycznego, z próbami uchwycenia i opisu formy, świadomego rozróżniania stylów muzycznych; wykazanie się ogólną orientacją w literaturze muzycznej.

Wiedza i umiejętności posługiwania się językiem muzyki

W zakres wiedzy i umiejętności muzycznych wchodzi poszerzanie znajomości języka muzyki w stopniu umożliwiającym grę na instrumencie prostych utworów instrumentalnych. Uczniowie:

- ćwiczą grę na każdej lekcji, aby nawyk alfabetyzacji muzycznej został utrwalony;
- poszerzają swoją wiedzę o rozumienie drobniejszych wartości nut oraz o nieregularności podziału rytmicznego (np. triola);
- poznają i rozumieją pojęcia interwałów i wielodźwięków, podstawowych funkcji trójdźwięków (TSD) w tonacjach dur i moll. Trójdźwięki i wielodźwięki powinny mieć zastosowanie przy tworzeniu akompaniamentów lub instrumentalnych, twórczych ilustracji muzycznych;

- zdobywają, także własną pracą, elementarne wiadomości z historii muzyki i literatury muzycznej w powiązaniu z uczeniem się słuchania muzyki, ze szczególnym naciskiem na polską muzykę współczesną;
- poznają i zapamiętują określenia agogiczne, dynamiczne, z zakresu harmonii oraz form muzycznych;
- poznają pojęcia muzyki współczesnej, atonalności, muzyki elektronicznej.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: umiejętność gry na instrumencie szkolnym z nut ze stosowaniem nieregularnych podziałów rytmicznych i chromatyki, rozumienie i stosowanie pojęć muzycznych związanych z każdą formą aktywności muzycznej ucznia, słuchowe odróżnianie podstawowych form muzycznych; umiejętność wykorzystywania opanowanej wiedzy muzycznej dla własnej kreatywności.

Edukacja muzyczno-medialna

- Uczniowie potrafią posługiwać się programami komputerowymi do zapisywania i tworzenia muzyki oraz nabywania wiedzy o muzyce. Należy kontynuować rozwijanie zainteresowań uczniów poprzez wykorzystywanie zasobów informacji zawartych w Internecie w powiązaniu ze słuchaniem muzyki artystycznej;
- tworzą poprzez własną aktywność muzyczną oraz kontakt z muzyką artystyczną ochronę przed zbytnim wpływem masywej kultury muzycznej;
- kształcą poprzez dostęp do mediów umiejętność dokonywania wyboru muzyki przy zastosowaniu nabytych drogą edukacji mechanizmów ewaluacji estetycznej.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: wiązanie umiejętności muzycznych z informatycznymi w zakresie nabywania wiedzy i umiejętności muzycznych i informatycznych; świadome wyłanianie wartościowych utworów muzyki popularnej, umiejętność uzasadniania swoich wyborów uzyskaną wiedzą muzyczną i smakiem muzycznym.

Rozwijanie nawyków czynnego uczestnictwa w kulturze muzycznej

Uczestnictwo w koncertach powinno być obowiązkowe dla wszystkich uczniów klas IV–VI szkoły podstawowej. Na etapie nauczania w klasach IV–VI uczniowie osiągają następujące umiejętności:

- organizują swoje prezentacje muzyczne, zarówno na terenie placówki, jak i w środowisku lokalnym;
- uczestniczą w koncertach muzyki artystycznej, również tej należącej do muzycznej kultury popularnej, przynajmniej 2–3 razy w roku szkolnym;
- wypowiadają się na temat treści muzycznych i pozamuzycznych prezentowanej muzyki;
- próbują określać aparat wykonawczy i formę poszczególnych utworów.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: orientacja w otaczającej ucznia kulturze muzycznej zarówno artystycznej, jak i popularnej z umiejętnością dokonywania estetycznych wyborów, między kiczem, poprawnością i artyzmem; umiejętność właściwego zachowania się podczas koncertu; umiejętność tworzenia prezentacji multimedialnych o muzyce.

Pakiety uzupełniających zajęć muzycznych

W szkole podstawowej każdy uczeń powinien mieć możliwość skorzystania z zajęć pozalekcyjnych, prowadzonych przez specjalistów:

- może wybrać zajęcia, w których chce uczestniczyć, i które są uzupełnieniem oraz poszerzeniem zadań realizowanych podczas lekcji obowiązkowych;
- korzysta z modułów zajęć, będących kontynuacją tych z klas I–III, z poszerzonym programem proponowanym do realizacji;
- wykazuje się samodzielnością przy organizacji i realizacji zajęć pozalekcyjnych.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: poszerzenie wiedzy i umiejętności muzycznych nabytych podczas lekcji w szkole, rozszerzenie i utrwalenie potrzeb obcowania z muzyką,

rozszerzenie i utrwalenie zamiłowania do muzyki, nabycie umiejętności decyzyjnych i twórczych w pracach zespołowych.

Warunki realizacji programów muzycznych opartych na standardach

Aby realizacja programów nauczania opartych na powyższych standardach była realna, muszą być spełnione określone warunki:

- w klasach IV–VI szkoły ogólnokształcącej powinny odbywać się obowiązkowe lekcje muzyki (1 godzina tygodniowo);
- zajęcia muzyczne powinien prowadzić nauczyciel specjalista z przygotowaniem muzycznym, przynajmniej na poziomie muzycznej szkoły średniej oraz z przygotowaniem pedagogicznym na poziomie studiów magisterskich;
- w każdej szkole powinny być sale muzyczne wyposażone w: instrumenty szkolne i instrument akompaniujący dla nauczyciela; sprzęt odtwarzający oraz zestaw płyt CD z utworami do wykorzystywania na lekcjach; miejsce do ćwiczeń, zabaw w ruchu i tańców; sale komputerowe, do których nauczyciel muzyki miałby dostęp; oprogramowanie komputerowe do zapisywania i tworzenia muzyki; sprzęt multimedialny do odtwarzania filmów, wytworów muzycznych oraz prezentacji multimedialnych uczniów.

III etap nauczania. Gimnazjum

Wprowadzenie

Realizacja nauczania na tym etapie nauczania powinna uwzględniać nabyte już w szkole podstawowej umiejętności i kompetencje uczniów i dalej je rozwijać poprzez różnorodne muzyczne działania (śpiew, grę na instrumentach, ekspresję twórczą), w tym także doskonalić sprawność w posługiwaniu się językiem i zapisem muzycznym. Jednocześnie na tym poziomie zmieniają się proporcje pomiędzy muzycznym działaniem, własną ekspresją a percepcją muzyki. W gimnazjum pierwszorzędne znaczenie ma słuchanie muzyki, prowadzące do rozumieniem dzieła jako swoistego faktu kulturowego.

Jest zatem ważne, aby w tym okresie kształtowania się osobowości uczniów różnorodne propozycje dydaktyczne ukazywały muzykę w całym bogactwie jej funkcji i symbolicznych znaczeń, w powiązaniu z innymi dziedzinami sztuki i kultury. W efekcie edukacja muzyczna powinna prowadzić do orientacji w dorobku polskiej kultury muzycznej oraz w kanonie arcydzieł światowej literatury muzycznej.

Szczególnie wnikliwej refleksji wymaga otaczająca uczniów współczesna kultura muzyczna – edukacja powinna prowadzić do uświadomienia sobie przez nich pluralizmu muzycznych zjawisk, kryteriów ich wartości, ocen, przygotowywać do rozumnego korzystania z jej dóbr.

Standardy osiągnięć uczniów

Ekspresja i umiejętności tworzenia wypowiedzi muzycznych

Różnorodne formy ekspresji muzycznej uczniów (śpiew, gra na instrumentach, ruch), stanowiące trzon edukacji muzycznej w szkole podstawowej, w gimnazjum powinny być kontynuowane. Dostosowane do indywidualnych zainteresowań i możliwości służą zarówno rozwijaniu muzycznych umiejętności, jak i zaspakajaniu istotnych w tym wieku potrzeb wyrażania własnych odczuć, emocji.

- Uczeń doskonali umiejętności śpiewu wraz z kształtowaniem nawyku poprawnej intonacji, emisji oraz muzycznych wyobrażeń;
- potrafi czytać nuty głosem oraz używać głosu jako środka wyrażania emocji, uczuć;
- rozwija umiejętności gry na instrumentach perkusyjnych, melodycznych i klawiszowych;
- zna podstawowe kroki i figury wybranych tańców, potrafi wykorzystywać aktywność ruchową do pogłębienia rozumienia charakteru i treści symbolicznych muzyki;
- jest kreatywny przy realizacji każdej formy muzycznej aktywności (w takich zadaniach, jak m.in.: różne rodzaje improwizacji oraz przekształceń rytmu, melodii, tworzenie akompaniamentu);
- potrafi twórczo realizować działania integrujące słowo, dźwięki, obraz, ruch z użyciem różnych środków wyrazu muzycznego, w tym współczesnego języka dźwiękowego.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: umiejętność poprawnego śpiewu wybranych pieśni, piosenek (ewentualnie w grupie), gry na instrumencie szkolnym (w tym udział w zbiorowym muzykowaniu), znajomość podstawowych kroków i figur wybranych tańców, umiejętność użycia głosu, instrumentu, ruchu dla potrzeb ekspresji, muzycznej dramaturgii, twórczej wypowiedzi.

Słuchanie, rozumienie i przeżywanie muzyki

W porównaniu ze szkołą podstawową znacznie wzbogaca się i różnicuje repertuar utworów do słuchania, choć możliwe i korzystne są tu nawiązania i powroty do utworów poznanych w klasach młodszych. Słuchanie – estetyczne przeżycie muzyki powinno łączyć się ze zrozumieniem jej języka dźwiękowego, symbolicznych znaczeń, kulturowych funkcji.

- Uczeń rozumie charakter wyrazowy i cechy dramaturgii utworu;
- zna środki wykonawcze (dostrzeganie barw, brzmień, głosów, instrumentów, zespołów, orkiestry);
- zna cechy stylu epoki (rozdziela muzykę średniowiecza, renesansu, baroku, klasycyzmu, romantyzmu, XX wieku i muzykę współczesną, w podstawowym zakresie);
- potrafi rozpoznawać formę utworów (np. ABA, rondo, wariacje, sonatowe allegro, fuga);
- rozróżnia fakturę muzyczną (polifonię, homofonię);
- zna elementy muzyki (melodia, rytm, tempo itp., ich rolę w utworze);
- rozpoznaje gatunki muzyczne (np. pieśń, msza, koncert, sonata, symfonia, suita);
- rozumie treści symboliczne i funkcje muzyki.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: znajomość podstawowego kanonu dzieł muzyki polskiej oraz arcydzieł światowej literatury muzycznej; rozróżnianie stylów epok (na podstawie najbardziej reprezentatywnych dla danej epoki utworów) oraz gatunków muzyki; umiejętność dostrzeżenia w utworze cech: melodii, rytmu, barw, brzmień, przebiegu formy, charakteru wyrazowego i innych elementów, stanowiących źródło estetycznej satysfakcji; umiejętność przygotowania notatki, prezentacji muzyki, którą uczeń interesuje się najbardziej.

Wiedza i umiejętności posługiwania się językiem muzyki

Uczniowie gimnazjum powinni opanować wiedzę i język muzyki w stopniu umożliwiającym im śpiewanie pieśni, piosenek, grę na instrumentach szkolnych prostych utworów, akompaniamentów, realizację zadań twórczych w ramach poznawanego na

lekcjach repertuaru. W dużej mierze chodzi o utrwalenie wiedzy i umiejętności poznanych już w szkole podstawowej.

- Uczeń zna w podstawowym zakresie notację muzyczną;
- posiada umiejętność odczytania zapisu muzycznego i stosowania go w poznawaniu i wykonywaniu muzyki, w tym w działaniach twórczych;
- zna podstawowe terminy muzyczne, w tym oznaczenia dynamiki, tempa, artykulacji, skrótów pisowni muzycznej oraz podstawowe pojęcia z zakresu harmonii (pojęcie trójdźwięku, wiełodźwięku, funkcji);
- zna podstawowe pojęcia z zakresu zasad muzyki, form, literatury muzycznej, jak modele budowy formalnej (ABA, rondo, wariacje itp.), gatunki, typy faktury, w tym odnoszące się do muzyki współczesnej.

Jak w szkole podstawowej, tak i w gimnazjum wprowadzanie, utrwalanie, poszerzanie zakresu pojęć i wiedzy powinno być ściśle powiązane z doświadczeniem muzycznym uczniów: słuchaniem muzyki, śpiewem, grą na instrumentach.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: rozumienie i stosowanie pojęć języka muzycznego w każdej formie aktywności muzycznej oraz w estetycznym odbiorze muzyki; umiejętność wypowiedzania własnych odczuć, wyrażania związanych z utworem myśli i emocji, także racjonalnej obrony własnych sądów, przekonań, upodobań.

Edukacja muzyczno-medialna

Współczesna kultura muzyczna jest w znacznym stopniu kulturą medialną, a umiejętności korzystania z mediów (zwłaszcza cyfrowych) są ważnym czynnikiem limitującym dostęp do muzyki. Jest sprawą oczywistą, że edukacja muzyczna (zwłaszcza na poziomie gimnazjalnym) nie może przejść obok tych faktów obojętnie.

- Uczeń wie, czym są media i jaką pełnią rolę w upowszechnianiu muzyki;
- zna rodzaje, funkcje (informacyjne, estetyczne i perswazyjne) i specyfikę mediów cyfrowych i tradycyjnych;
- umie korzystać z mediów (różnego typu) i wykorzystywać ich potencjał do rozwijania własnych zainteresowań muzycznych;

- potrafi korzystać w sposób kreatywny z możliwości mediów jako środka ekspresji muzycznej;
- zna podstawowe pojęcia związane z muzyką popularną oraz rozumie rolę mediów w upowszechnianiu i kreowaniu zjawisk i nią związanych.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: znajomość specyfiki mediów i mediów muzycznych, umiejętność korzystania z mediów tradycyjnych i cyfrowych, umiejętność wykorzystywania mediów jako czynników rozwoju własnych zainteresowań i kompetencji muzycznych, znajomość zagadnień (powiązanej z mediami i upowszechnianej w mediach) muzyki popularnej.

Rozwijanie nawyków czynnego uczestnictwa w kulturze muzycznej

Nawyki te, rozwijane od szkoły podstawowej, poparte pewnym poziomem wiedzy i umiejętności, powinny być aktywizowane w gimnazjum.

- Uczeń samodzielnie prezentuje, także z wykorzystaniem multi-mediów, wybrane tematy muzyczne zarówno na lekcjach w klasie, jak i na terenie szkoły;
- uczestniczy w pracach zespołów (z wyznaczonymi zadaniami) przygotowujących imprezy muzyczne, koncerty, konkursy, wystawy na terenie szkoły (towarzyszące jej ważnym wydarzeniom) i w środowisku lokalnym;
- w miarę regularnie i odpowiednio przygotowany (informacje wprowadzające, dyskusje po koncertach) bierze udział w koncertach (w tym muzyki popularnej), spektaklach w teatrach muzycznych, operowych;
- organizuje dyskusje wokół bieżących zjawisk muzyki „młodzieżowej”, kryteriów ocen jej wytworów, znaczenia reklamy w jej odbiorze.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: orientacja w otaczającej uczniów kulturze muzycznej, w tym w kanonie dzieł w niej obecnych; umiejętność przygotowania prezentacji muzycznego tematu, organizacji imprez i wydarzeń muzycznych; umiejętność pracy w zespole.

Pakiety uzupełniających zajęć muzycznych

Uzupełnieniem edukacji muzycznej w gimnazjum są zajęcia pozalekcyjne. Każdy uczeń powinien uczestniczyć przynajmniej w jednej formie artystycznych zajęć pozalekcyjnych. W ramach edukacji muzycznej powinno się zapewnić uczniom możliwość wyboru udziału w takich zajęciach jak:

- chór, zespoły wokalne, instrumentalne, wokально-instrumentalne o różnym składzie,
- zespoły taneczne,
- warsztaty muzyczne,
- nauka gry na wybranym instrumencie.

Efekty kształcenia – kompetencje i umiejętności: istotne poszerzenie zakresu umiejętności muzycznych, rozwój zainteresowań, potrzeby czynnego uprawiania muzyki jako stylu życia, nabycie umiejętności pracy w zespole.

Warunki realizacji programów muzycznych opartych na standardach

Warunki do realizacji programów na III etapie nauczania są następujące:

- lekcje muzyki w gimnazjum powinny być obowiązkowe w wymiarze jednej godziny tygodniowo;
- zajęcia muzyczne powinien prowadzić nauczyciel specjalista, posiadający wyższe wykształcenie muzyczne w zakresie sztuki muzycznej;
- w każdej szkole powinna być pracownia muzyczna wyposażona w: instrument klawiszowy (tradycyjny lub elektroniczny), zestaw instrumentów perkusyjnych, w tym metalofony i ksylofony, sprzęt audio, wideo, zestaw niezbędnych płyt CD, komputer wraz z oprogramowaniem (dostęp do sal komputerowych), sprzęt multimedialny do odtwarzania filmów, wytworów muzycznych, prezentacji multimedialnych uczniów, muzyczną biblioteczkę, tablicę z pięcioliniami, miejsce do ćwiczeń ruchowych i tańców.

IV etap nauczania. Liceum ogólnokształcące

Wprowadzenie

Głównym założeniem edukacji muzycznej w szkole średniej powinno być wspomaganie dalszego rozwoju zainteresowań muzycznych uczniów oraz poszerzanie ich kompetencji w korzystaniu z dóbr kultury artystycznej. Poznawanie uznanych dzieł muzycznych powinno prowadzić do ogólnej orientacji w dorobku kultury europejskiej. Szczególny zaś nacisk powinno się kłaść na wykształcanie potrzeb obcowania z kulturą muzyczną wszystkich gatunków, z uwzględnieniem obecnych i przyszłych możliwości dostępu do jej wytworów. Silny nacisk powinien zostać położony na znajomość muzyki polskiej, z wyeksponowaniem dzieł kompozytorów współczesnych i wpisaniem ich dorobku w kontekst kultury europejskiej. Przy realizacji poszczególnych zadań zaleca się współpracę z nauczycielami innych przedmiotów, szczególnie plastyki, języka polskiego, historii oraz informatyki.

Standardy osiągnięć uczniów

Ekspresja i umiejętności tworzenia wypowiedzi muzycznych

Formy ekspresji muzycznej młodzieży powinny wynikać z ich zainteresowań oraz indywidualnych możliwości. W ramach zajęć muzycznych uczeń:

- rozwija nabyte umiejętności muzyczne w zakresie śpiewu, czytania i pisania nut (głosem i na instrumentach, na elektronicznych nośnikach dźwięku);

- kontynuuje rozwijanie umiejętności przekształcania znaczeń muzyki w powiązaniu z innymi formami aktywności artystycznej, szczególnie poprzez ekspresję plastyczną, literacką, ruchową i taneczną;
- podejmuje próby twórczości muzycznej z zastosowaniem elektronicznych instrumentów oraz oprogramowania komputerowego;
- angażuje się do współpracy z uczniami, którzy dodatkowo kształcą się w szkołach i ogniskach muzycznych i przy ich pomocy organizuje klasowe lub szkolne koncerty czy warsztaty twórcze;
- dociera do wartości artystycznych muzyki i nadbudowanych na nich wartości estetycznych. Odbiór tych wartości może być zróżnicowany, ma bowiem charakter indywidualny i jest uzależniony od posiadanej wiedzy, osłuchania z muzyką, wrażliwości na piękno.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: prawidłowe posługiwanie się głosem z zastosowaniem środków wyrazu muzycznego, umiejętność prezentacji własnych wykonanych utworów wyuczonych (wokalnych, instrumentalnych i ruchowych) oraz własnych, samodzielnych lub grupowych prób kompozycyjnych.

Słuchanie, rozumienie i przeżywanie muzyki

Muzyka jako sztuka niesie ze sobą pewne komunikaty, które są zrozumiałe w określonych kręgach kulturowych. Aby je prawidłowo odczytać konieczna jest, obok wiedzy, duża wyobraźnia muzyczna wsparta edukacją kulturową. Słuchanie, rozumienie i przeżywanie tej dziedziny sztuki ma więc związek ze zrozumieniem symbolicznego języka muzyki, który poznaje się zarówno drogą akulturacji, jak i edukacji. W repertuarze utworów do słuchania powracamy także do tych wcześniej prezentowanych zarówno w szkole podstawowej, jak i gimnazjum. Uczniowie:

- rozpoznają charakter i stronę wyrazową utworów;
- znają cechy stylistyczne utworów typowych dla epoki;
- orientują się w technikach komponowania (homofonia i polifonia, współczesne techniki: punktualizm i dodekafonia, indywidualne techniki niektórych kompozytorów);

- znają sposoby wykonania muzyki, czyli różne możliwości wykonawcze (od muzyki dawnej po współczesność, włącznie z muzyką popularną i młodzieżową) w zakresie śpiewu jednogłosowego i wielogłosowego w zespołach chóralnych, instrumentarium z podziałem ze względu na sposób wydobycia dźwięku (aerofony, idiofony, membranofony, instrumenty strunowe, elektryczne i elektroniczne);
- orientują się w repertuarze bazując na wiedzy z literatury, form muzycznych i historii muzyki w zakresie wynikającym z rozbudzonych zainteresowań uczniów;
- próbują rozumieć znaczenia symboliczne w muzyce;
- znają funkcje muzyki (religijną, rozrywkową, polityczną, patriotyczną) oraz w kontekście celu kształcenia muzycznego – funkcję ogólnorozwojową;
- rozumieją potrzebę poznawania muzyki i asymilowania jej wartości kulturowych.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: Słuchowe odróżnianie stylów i gatunków muzyki oraz sposobów jej komponowania, ze świadomością pełnionych przez muzykę funkcji w życiu jednostki i społeczeństw; znajomość podstawowego kanonu dzieł muzycznych wszystkich epok, ze szczególnym uwzględnieniem muzyki polskiej, z umiejętnością określenia wartości estetycznych poszczególnych utworów dla siebie oraz w sensie uniwersalnym; doświadczanie estetycznych doznań w kontakcie z muzyką artystyczną.

Wiedza i umiejętności posługiwania się językiem muzyki

Posługiwanie się językiem muzyki jest uwarunkowane zarówno wiedzą, jak i umiejętnościami i wymaga nawiązywania do wiadomości: z zasad muzyki, historii muzyki (w zarysie), form muzycznych (wybranych), literatury muzycznej (poznanej drogą kształcenia szkolnego i pozaszkolnego). Uczeń więc:

- przekłada na zapis (nutowy, elektroniczny) wyobrażone zjawiska muzyczne i – ogólnie – dźwiękowe, co wymaga poszerzania umiejętności wykonawczych, szczególnie w zakresie gry na instrumentach;

- wykonuje zadania kompozycyjne z zastosowaniem programów komputerowych oraz tworzenia nowych (w sensie formy – bezforemności, barwy i użytych źródeł dźwięku) kompozycji, będących sposobem ekspresji własnych uczuć, wyobrażeń czy daleko idących skojarzeń (synestezja). Realizacja owych zadań może prowadzić do oryginalnych, nowoczesnych wytworów artystycznych.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: stosowanie zdobytej wiedzy o muzyce i umiejętności w odtwarzaniu muzyki na poziomie amatorskim oraz w tworzeniu własnych kompozycji muzycznych i/lub dźwiękowych (np. tworzenie ilustracyjnych opisów zjawisk wyimaginowanych, fantastycznych).

Edukacja muzyczno-medialna

Wykorzystując dobrą orientację młodzieży w problematyce informatycznej każda forma pracy na tym etapie powinna być powiązana z naturalnym wykorzystywaniem zarówno oprogramowania komputerowego, jak i źródeł informacji, które można uzyskać z sieci Internetu. W tym zakresie uczeń:

- odtwarza i tworzy muzykę przy stosowaniu odpowiedniego oprogramowania (z upływem czasu owe programy będą coraz doskonalsze i łatwiej dostępne);
- zapisuje na nośnikach dźwięku własne wykonania, kompozycje muzyczne oraz ilustracyjno-dźwiękowe;
- stosuje muzykę odtwarzaną do własnych przekształceń drogą oprogramowania komputerowego;
- tworzy własne kompozycje multimedialne;
- poszukuje informacji o muzyce, jej historii, wykonawcach i imprezach muzycznych;
- tworzy własne strony internetowe o tematyce muzycznej.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: umiejętność pracy z mediami na polu odtwarzania i tworzenia muzyki oraz umiejętność pozyskiwania informacji o bieżących trendach w muzyce artystycznej i popularnej; umiejętność prowadzenia dyskusji w sieci na tematy związane z potrzebami młodzieży w zakresie kultury muzycznej.

Rozwijanie nawyków czynnego uczestnictwa w kulturze muzycznej

Młodzież liceów powinna już mieć wyrobione nawyki obcowania z kulturą muzyczną, powinna też mieć określone potrzeby w tym zakresie. Na tym etapie, przy opanowanej już wiedzy i pewnym poziomie umiejętności, uczeń:

- organizuje grupy muzyczne zajmujące się odtwarzaniem i/lub tworzeniem muzyki w ramach zajęć pozalekcyjnych, które powinny być prowadzone podobnie do kursów mistrzowskich – przy zastrzeżeniu różnicy poziomu podejmowanych zadań muzycznych;
- organizuje wyjazdy turystyczne związane z imprezami muzycznymi (konkursami, festiwalami);
- systematycznie uczestniczy w koncertach zarówno muzyki artystycznej, jak i popularnej, z możliwością przedyskutowania walorów tych koncertów z nauczycielem;
- organizuje i prowadzi dyskusje nad bieżącymi trendami w młodzieżowej muzyce popularnej rozpowszechnianej przez media;
- wypracowuje z nauczycielem i grupą drogą mediacji i profesjonalnej argumentacji odporność na reklamowane, niskiej wartości wytwory kultury muzycznej.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: znajomość podstawowego kanonu dzieł muzycznych człowieka kulturalnego, otwartość na zmiany w kulturze muzycznej i krytyczne postawy wobec jej bieżących zjawisk.

Pakiety uzupełniających zajęć muzycznych

Poza lekcjami muzyki uczniowie liceów i średnich szkół maturalnych powinni mieć możliwość wyboru pogłębiania swoich umiejętności i zainteresowań muzyką. W każdej szkole uczniowie mają możliwość uczestniczenia w:

- zespołach wokalnych, instrumentalnych, wokально-instrumentalnych;
- muzycznych klubach dyskusyjnych;
- kursach obsługi muzycznych programów komputerowych;

- warsztatach kompozycji (środkami tradycyjnymi i komputerowymi);
- zespołach organizujących imprezy muzyczne z muzyką na żywo oraz prezentacjami multimedialnymi.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: poszerzenie wiedzy i umiejętności muzycznych, z próbą osiągania profesjonalnego poziomu wykonawstwa w pewnych obszarach, zaspokajanie potrzeb ekspresji i przynależności do grupy, nabycie umiejętności w zakresie organizacji zdarzeń muzycznych.

Warunki realizacji programów muzycznych opartych na standardach

Zakłada się, że lekcje muzyki będą się odbywały w wymiarze 1 godziny tygodniowo w ciągu trzech lat nauki w liceach ogólnokształcących i maturalnych szkołach średnich. Przedmiot ten powinien prowadzić nauczyciel legitymujący się ukończeniem studiów muzycznych, magisterskich ze specjalnością *Edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej* lub absolwent artystycznych wydziałów uniwersyteckich, z zastrzeżeniem pełnego przygotowania pedagogicznego.

W szkołach powinna być pracownia muzyczna wyposażona w:

- instrument klawiszowy;
- instrumenty perkusyjne (melodyczne i niemelodyczne);
- tablicę z pięcioliniami;
- sprzęt odtwarzający i nagrywający;
- płyty kompaktowe, kasety video, płyty DVD;
- komputer z oprogramowaniem muzycznym i programem do opracowywania prezentacji multimedialnych;
- biblioteczkę muzyczną;
- miejsce do ćwiczeń tanecznych i ruchowych.